

TEMA 11.

A PROSA DE FINS DO SÉCULO XX E COMEZOS DO XXI. TEMAS E AUTORES DOS OITENTA E DOS NOVENTA. PROSISTAS E TENDENCIAS ACTUAIS MÁIS RELEVANTES.

Durante as últimas décadas do século XX a narrativa galega caracterízase por un **aumento considerable de escritores novos e polo importante volume de obras que ven a luz cada ano**. É este un período de mudanzas que creou na narrativa galega grandes expectativas por mor dos **espazos de liberdade** gañados, concretados nos seguintes feitos:

- a) A **escolarización en galego** propiciou o aumento de lectores (*literatura de instituto*). Estes novos lectores favoreceron tamén que as editoriais puxesen no mercado **traducións** de coleccións de literatura infantil e xuvenil doutras linguas.
- b) A aparición de **novas editoriais**: Xerais (1979), Sotelo Blanco (1981), Ir Indo (1985), , A Nosa Terra (1987), Eds. do Cumio (1989) etc.
- c) A convocatoria de **premios e concursos** que serviu para promocionar a produción editorial narrativa en galego. Desde as institucións públicas creáronse numerosos premios (o “Blanco Amor”, o “Xerais”, o “García Barros”, etc.)
- d) O **labor divulgativo** dalgunhas **páxinas literarias** dos principais **xornais** achegou a produción literaria en galego ao gran público (o “Faro das Letras” de Faro de Vigo ou o “Caderno de cultura” de “La Voz de Galicia”, etc.)
- e) A aparición de **publicacións** destinadas á **promoción da literatura** galega en xeral e á narrativa en particular e á **crítica literaria** (“Guía dos libros novos”, “Biblos”, “Boletín Galego de Literatura”, etc.)

Nesta narrativa finisecular distinguimos dous períodos nos que destacan unha serie de liñas temáticas:

l) **A NARRATIVA DOS 80.**

- a) **Novela memorialística** instalada na memoria do pasado infantil ou xuvenil. Constitúe unha temática baseada no retrato realista e nostáxico dunha xeración que retorna á súa mocidade como un paraíso perdido.

Sobresaen: **Xabier Alcalá , *A nosa cinza*.**

X.M. Martínez Oca, *Un ano e un día*.

- b) **Novela histórica**, unha das liñas de maior fecundidade nesta etapa. É unha narrativa que dá conta do pasado histórico nun intento de recuperar os nosos sinais de identidade. Temos varios subtemas:

*O **tema da guerra civil**, moi tratado tamén nos 90, con novelas como ***Os mortos daquel verán***, de **Carlos Casares**.

*O tema da **recreación da Idade Media** protagonista de novelas como:

O triángulo inscrito na circunferencia, de **Víctor Freixanes**,

Xa vai o griffón no vento, de **Alfredo Conde**,

Un home de Vilameán, de **Xoán Bernárdez Vilar**.

* A **recreación do espazo migratorio das Américas**. Destaca: **Xavier Alcalá** coas obras, ***Latitude austral*** ou ***Contos das Américas***.

- c) **O relato policial**, de grande éxito tamén nos 90, tivo o seu despegue con:

Crime en Compostela, de **Carlos Reigosa**

- d) A **narrativa experimental**, caracterizada pola fragmentación e a ruptura discursiva. Adquire gran importancia neste xénero o monólogo interior, o ton coloquial e as frecuentes referencias á linguaxe audiovisual. Con ela os autores pretenden captar as contradicións e os conflitos da sociedade dos 80. Destaca:

Suso de Toro, *Land Rover*

- e) **Temática artúrico-cunqueiriana**, herdeira da vella tradición medieval e da súa reformulación por Cunqueiro, conxugando

o tema artúrico con elevadas doses de imaxinación (realismo máxico). Unhas veces de maneira épica e outras alegórica, utiliza os mitos artúricos para reivindicar a realidade nacional galega. Destacan seguindo estas liñas:

***Galván en Saor*, de Darío Xohán Cabana**

***Amor de Artur*, de X. L. Méndez Ferrín.**

II) **A NARRATIVA DOS 90.**

Se a década dos 80 supuxo o despegue do xénero narrativo, os 90 e os inicios do século XXI, consolidan algunhas tendencias temático-estilísticas como o relato curto, o policial e a novela histórica. Do mesmo xeito, aparecen novas modalidades e experimentos que procuran un punto de encontro entre a narración literaria e outros xéneros, utilizando unha gran variedade de rexistros estilísticos e lingüísticos. Destacamos as seguintes direccións:

a) **Persistencia da novela histórica**, sobre todo na temática da Guerra Civil e as súas consecuencias.

***O lapis do carpinteiro*, de Manuel Rivas**

***Agosto do 36*, de X. Fernández Ferreiro**

***O home sen nome*, de Suso de Toro**

***Pensa nao*, de Anxo Angueira...**

b) **A novela negra** de intriga policíaca ou xénero detectivesco, pensado para o consumo xuvenil, que coñeceu unha gran expansión nesta década. Destacamos:

***Ambulancia*, de Suso de Toro**

***Non hai misericordia*, de Xelís de Toro**

***A praia dos afogados/Ollos de auga*, de Domingos Villar**

c) A novela **de aventuras**, pouco cultivada ata finais do século XX, onde comezou a ter unha maior presenza con títulos como: ***Morning Star*, de Xosé Miranda,**

***A expedición do Pacífico*, de Marilar Aleixandre.**

d) O xénero de **ciencia-ficción**, que teñen cultivado entre outros:

**Agustín Fernández Paz, *O centro do labirinto*,
Suso de Toro, *A sombra cazadora*.**

- e) O xénero **de misterio ou de terror**, con obras influenciadas polos contos da lareira de Ánxel Fole (realismo mítico ou popular) como: ***Tres historias para ler á noite***, de Paco Martín; ou obras máis de terror psicolóxico como ***Trece badaladas***, de Suso de Toro;
ou novelas máis destinadas ao público xuvenil como ***Gárgola***, de Vila Sexto e ***Aire negro*** ou ***Cartas de inverno***, de Agustín Fernández Paz.
- f) Temática **urbana e experimental**. O afán desta liña narrativa é buscar novas fórmulas mediante a exploración de mundos narrativos infrecuentes nas nosas letras (marxinalidade urbana, contracultura).
Tic Tac, de Suso de Toro
Terminal, de Xelís de Toro
Freedom Spik, de Jaureguizar
Días contados, de Xosé Cid Cabido, son exemplos de novelas complexas e de experimentación formal.
En conexión con estas fórmulas cabe destacar como fenómeno recente a **narrativa bravú** ou neocostumista, movemento formado por **Manuel Rivas, Jaureguizar e Xurxo Souto** que se caracteriza pola descrición dos dramas sociais: o paro, a transformación irracional do rural, a violencia, a incomunicación.... todo isto baixo unha aparencia antiliteraria.
- g) O xénero **humorístico**. O humor é unha constante en moitas narracións, sobre todo como fórmula para fuxir dunha realidade traumática e cruel, aínda que máis que humor sexa a ironía, a parodia e ás veces o esperpento, o que se utiliza para provocar a crítica social, ***Erros e Tánatos***, de Gonzalo Navaza
As baleas de Eduardo Reinoso, de A. Álvarez Cáccamo, son algúns títulos e autores que fan do humor un elemento narrativo importante.

